

**ФІЛЯРЕТ КОЛЕССА
ТА ЙОГО ДОБА**

Монографія

**FILARET KOLESSA
AND HIS ERA**

Monograph

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv

FILARET KOLESSA AND HIS ERA

Monograph

Ed. by

Vasyl Ivashkiv, Doctor of Philology, Full Professor,
Iryna Dovhaliuk, Doctor of Sciences in Art Criticism, Full Professor

Lviv
2026

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІЛЯРЕТ КОЛЕССА ТА ЙОГО ДОБА

Монографія

За редакцією
доктора філологічних наук, професора *Василя Івашківа*,
доктора мистецтвознавства, професора *Ірини Довгалюк*

Львів
2026

УДК 78.071.1.071.4:39-057.4:001](477)"187/194"Ф.Колесса(091/092)
К63

Авторський колектив:

Ярослав Гарасим, Михайло Глушко, Яким Горак, Уляна Граб,
Софія Грица, Ігор Гунчик, Ліна Добрянська, Ірина Довгалюк,
Василь Івашків, Ганна Карась, Володимир Качмар, Ірина Клименко,
Любов Кияновська, Лідія Ковалець, Ксенія Колесса, Оксана Кузьменко,
Ярослав Лопушанський, Віра Мадяр-Новак, Леся Мушкетик,
Святослав Пилипчук, Михайло Романів, Ганна Сокіл, Роман Тарнавський,
Ірина Терехова, Людмила Шульга, Лілія Яремко.

Упорядкування:

д-р філол. наук, проф. *Василь Івашків*
д-р мистецтвознав., проф. *Ірина Довгалюк*
канд. філол. наук, доц. *Андрій Вовчак*

Рецензенти:

д-р філол. наук *Олесь Федорук*
(Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України);
д-р мистецтвознав., проф. *Богдан Сюта*
(Національна музична академія України)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1/12 від 23 грудня 2025 року)*

Filaret Kolessa (1871–1947) was a teacher, a composer, an ethnographer, a folklorist, a musicologist and a public leader. He represents a renowned Ukrainian family that gave birth to outstanding scholars and artists. The monograph highlights the main aspects of F. Kolessa's activity in the context of artistic and scientific life in the late 19th – first half of the 20th cc. as well as the heritage of other family members.

The monograph is meant for undergraduates, post-graduate students, lecturers, scholars and all enthusiasts of Ukrainian history and culture.

Філярет Колесса та його доба : монографія / [Гарасим Ярослав, Глушко Михайло, Горак Яким та ін.] ; за ред. д-р філол. наук, проф. Василя Івашківа, д-р мистецтвознав., проф. Ірини Довгалюк. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2026. – 640 с. + вкл.

ISBN 978-617-10-0990-5

Філярет Колесса (1871–1947) – педагог, композитор, етнограф, фольклорист, музикознавець, громадський діяч – один із представників знатної української родини, яка дала світу багатьох видатних вчених і мистців. У монографії розглянуто основні напрями його діяльності в контексті мистецько-наукового життя кінця XIX – першої половини XX століття, а також доробок представників Родини.

Для студентів, аспірантів, викладачів, науковців, шанувальників української історії та культури.

УДК 78.071.1.071.4:39-057.4:001](477)"187/194"Ф.Колесса(091/092)

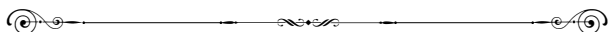
DOI: <https://doi.org/10.30970/FKHE.2026>

ISBN 978-617-10-0990-5

© Гарасим Ярослав, Глушко Михайло,
Горак Яким та ін., 2026

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2026

ПЕРЕДОСЛОВО

Серед низки ювілеїв 2021 року було й урочисте вшанування 150-річчя від дня народження визначного педагога, фольклориста, музикознавця, етнографа, композитора, громадського діяча, одного із засновників української етномузикології і народномузичного фоноархівування Філярета Колесси (1871–1947), представника відомої Родини Колесів, що належить до тих славетних родів, які творили, плекали та ширили у світі кращі мистецькі та наукові здобутки української землі. Дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (з 22.12.1909), а з 1926 року – голова його Етнографічної комісії, академік Всеукраїнської академії наук у Києві (з 29.06.1929), член Народнознавчого товариства “Lud” у Львові (з 09.05.1895), Слов’янського інституту в Празі (з 06.06.1936), знаний та шанований в Україні та зарубіжжі вчений.

На пошану Філярета Колесси в Україні в рік його славного ювілею відбулася низка різних подій, серед яких Міжнародна конференція “Восьмі Колесівські читання (до 150-ти річчя з дня народження академіка Філярета Колесси)”, які провела кафедра української фольклористики імені академіка Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка, з концертної естради звучали композиції мистця, з’явилася і низка видань, зокрема, монографія Михайла Глушка “Філарет Колесса і Наукове товариство імені Шевченка у Львові”¹, лекції про український фольклор, які читав Ф. Колесса студентам Львівського університету в 1940-х роках із серії “Університетські виклади про український

---

¹ *Глушко Михайло.* Філарет Колесса і Наукове товариство імені Шевченка у Львові. Львів, 2023.

фольклор і фольклористику”¹, народномузичний збірник “Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси”, який підготували Вікторія Ярмола та Юрій Рибак², у с. Піщане на Львівщині, де народився Академік, встановлено його погруддя авторства львівського скульптора Тараса Мороза. На численних локаціях проведено лекції, у пресі та інтернет-мережі з’явилися дописи про вченого тощо.

Упродовж десятиліть багатогранність постаті Академіка та його різноманітні зацікавлення, вагомий творчий і науковий доробок неодноразово привертали увагу вчених різних наукових напрямів. У друці з’явилися монографії перших дослідників його життєпису й творчості Ярослава Шуста (1955) та Софії Грици (1962), численні дослідницькі розвідки сучасників і послідовників Академіка (часто пов’язані з ювілейними датами), енциклопедичні статті, публікації в газетах, друкувався його епістолярій (зокрема листування з Миколою Лисенком, Белою Бартоком, Іваном Панькевичем, Климентом Квіткою), згадки про Ф. Колессу у споминах чи дотичних працях. Водночас постать Академіка, його життєпис, творча, педагогічна та наукова спадщина досі належно не осмислені, а відтак потребують сучасного прочитання передусім з огляду на виклики сьогоденної науки та появу низки нових документів про його життя і діяльність. Попри те, що новітні наукові напрацювання відкрили важливі, раніше замовчувані факти про досягнення та звершення вченого, назріла нагальна потреба в підготовці сучасної узагальнювальної монографії про Філарета Колессу.

Розуміючи важливість такого починання, до написання розділів і підрозділів монографії “Філарет Колесса та його доба” були запрошені українські вчені різних наукових зацікавлень: фольклористи, етномузикологи, етнологи, музикознавці, літературознавці. Серед авторів – професори, доктори наук Софія Грица, Михайло Глушко, Ярослав Гарасим, Уляна Граб, Ірина Довгалюк, Василь Івашків, Любов Кияновська, Ірина Клименко, Оксана Кузьменко, Святослав

¹ *Колесса Філарет*. Університетські виклади про український фольклор і фольклористику: у 13 зошитах. Зошити VIII–IX: Групи, зв’язані з народним календарем і господарськими сезонами / упорядкування, підготування тексту, вступні зауваги, коментарі Ірини Довгалюк. Львів : СПОЛОМ, 2022.

² *Колесса Філарет*. Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси / упорядкування Вікторії Ярмоли, Юрія Рибак. Львів : Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Кафедра музичної фольклористики, Проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології, 2021.

Пилипчук, Ганна Сокіл, Роман Тарнавський, інші відомі в Україні та зарубіжжі вчені, а також молоді науковці.

Авторський колектив відповідально поставився до реалізації завдання монографії – різнобічно представити багатогранну постать Філярета Колесси, переосмислити застарілі, зрадянщені “штампи”, приліплені до біографії вченого, розкрити нові грані його наукової, педагогічної, творчої біографії, його підходи до організації експедиційної праці, аналізу фольклорних жанрів тощо. Важливим ракурсом монографії стало висвітлення співпраці Академіка з видатними сучасниками в Україні та за кордоном, їхня оцінка його доробку, а також знайомство читачів із здобутками представників видатної Родини Колессів.

Джерельною базою монографії стали численні друковані видання, що побачили світ в Україні та за кордоном. Однак важливо, що при підготовці цієї праці використано неопубліковані матеріали, які містяться у різних архівах України та зарубіжжя. Джерелом винятково важливої інформації для новітнього представлення постаті Ф. Колесси був його Приватний архів у Львові. Віднайдені раритетні документи дозволили з'ясувати чимало нових фактів, які стосуються біографії вченого, його композиторства, наукових і педагогічних здобутків тощо. Чимало важливих матеріалів, які висвітлюють віхи життєтворчості Академіка, здобуті й у фондах інших установ, зокрема Архіві Віденського університету в Австрії (Archiv der Universität Wien), Архіві Польського народознавчого товариства у Вроцлаві (Республіка Польща, Archiwum Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego), Центральному державному архіві в Празі (Чеська Республіка, Státní ústřední archiv v Praze), Архіві Музею української культури у Свиднику (Словацька Республіка, Archiv Múzea ukrajinskej kultúry), Центральному державному історичному архіві України у Львові, Державному архіві Львівської області, Центральному державному архіві громадських об'єднань України, Центральному державному архіві вищих органів влади і управління України, Науковому архіві Національного університету “Києво-Могилянська академія”, а також в архівних фондах Львівського національного університету імені Івана Франка, Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка, Інституту церковної музики Українського католицького університету у Львові, Інституту мистецтвознавства фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, Інституту літератури імені Тараса

Шевченка НАН України, Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника НАН України, Львівського меморіального музею Станіслава Людкевича.

Зважаючи на завдання, які ставили перед собою учасники проєкту, матеріали монографії укладено в три частини: 1. **“Філярет Колесса – постать”**, 2. **“Філярет Колесса – дослідник фольклору”** та 3. **“Філярет Колесса: сучасники та послідовники”**, кожна з яких є і продовженням, і доповненням попередньої та складається з окремих розділів, а відтак підрозділів. Кожен блок інформації логічно поєднаний між собою, що врешті творить цілісну працю.

Своєрідним путівником по життєтворчості Ф. Колесси став перший розділ книги **“Академік Філярет Колесса: педагог, мистець, учений”** авторства *Ірини Довгалюк*, у якому представлено основні віхи життєпису Ф. Колесси, простежено його найважливіші здобутки на ниві педагогіки, композиторства, фольклористики. Розвідка написана головно на рукописних матеріалах з Приватного архіву академіка Філярета Колесси у Львові. Окремі позиції, анонсовані в цьому розділі, ґрунтовно розкриті в наступних розділах і підрозділах.

Укладачі монографії щиро зворушені тим, що на запрошення взяти участь у виданні монографії відгукнулася одна з перших багатолітніх дослідників спадщини Ф. Колесси професор *Софія Грица* (1932–2022). Вчена причинилася до видання та перевидання доробку Академіка: зокрема чотиритомного зібрання його праць, записів поліського фольклору Ф. Колесси разом з Казимежом Мошинським, листування Академіка. Символічно, що її розвідка **“Видатний вчений-етномузиколог: ідеї та концепції”**, яка склала другий розділ монографії, надійшла до редколегії за місяць до відходу шановної професорки у вічність і стала, правдоподібно, останньою працею, власноруч підготованою до публікації. У розвідці авторка виклала свої міркування, підсумовані багатолітнім досвідом, щодо різних фольклористичних зацікавлень вченого, його теоретичних напрацювань, зокрема проблем класифікації фольклорних творів, структурної типології. Важливим висновком Софії Грици стали підсумкові слова вченої про те, що наукова спадщина Ф. Колесси “мала виняткове значення для розвитку національної ідеї, в осмисленні національної ідентичності і самобутності української культури в контексті світової”.

Наступні розділи висвітлюють взаємини Ф. Колесси з двома авторитетними європейськими університетами: Львівським та

Віденським. Так, третій розділ **“Філярет Колесса та Львівський університет”** розпочинається зі загальної інформації про Львівський університет та місце в його структурі україністики. Його перший підрозділ **“Українознавство у Львівському університеті часів Філярета Колесси”** (автор *Володимир Качмар*), вводить читачів в атмосферу Львівського університету загалом. Відтак логічним продовженням є наступний підрозділ – **“Організаційна, наукова та викладацька діяльність Філярета Колесси у Львівському університеті”** (автор *Роман Тарнавський*) – дослідження про працю Академіка, його роль у становленні та розвитку в університеті українознавчих студій, у заснуванні та керівництві з 1939 року кафедрою фольклору та етнографії, закладенні міцних підвалин, на яких 1990 року постала кафедра української фольклористики імені академіка Філярета Колесси.

Важливою у формуванні та розвитку наукових і мистецьких зацікавлень Академіка була його співпраця, а саме здобуття освіти на різних рівнях (як студента, стажиста, докторанта), з Віденським університетом. Про ці три основні етапи співпраці з університетом та в підсумку присудження вченому докторського ступеня йдеться у четвертому розділі **“Віденські студії Філярета Колесси”** (автор *Ярослав Лопушанський*).

П’ятий розділ **“Філярет Колесса у Науковому товаристві імені Шевченка у Львові”** авторства *Михайла Глушка* (1955–2024), представляє багатогранність праці Ф. Колесси у цьому Товаристві. Прискіпливо опрацювавши переважно маловідомі джерела, професор М. Глушко, який знав своїми ґрунтовними науковими студіями про діяльність НТШ, зокрема його Етнографічної комісії, подав чимало невідомої досі інформації про діяльність і здобутки вченого не лише в Етнографічній комісії, а й інших структурних підрозділах НТШ.

Завершує першу частину монографії шостий розділ **“Проект видання вибраних праць Філярета Колесси у Львівській консерваторії”**, який підготувала *Ліна Добрянська*. Дослідниця скрупульозно вивчила численні рукописні документи різних архівних інституцій, а відтак всебічно представила історію підготовки до видання багатогранної наукової та мистецької спадщини Ф. Колесси після його смерті. Л. Добрянська прописала перебіг роботи, ознайомила з виконавцями проекту, розповіла про перешкоди, які виникали під час праці над підготовкою спадщини до друку, що в підсумку призвело до зупинки розробки проекту у Львівській

консерваторії. Дослідниця спробувала простежити, як первісний проєкт 10-ти томного видання доробку Академіка під тиском різних заборон та обмежень перетворився у чотиритомне.

Друга частина монографії **“Філярет Колесса – дослідник фольклору”** містить чотири розділи та пропонує читачам аналіз спадщини Ф. Колесси в контексті сучасних фольклористичних, етномузикознавчих та етнологічних тенденцій.

У сьомому розділі **“Музично-етнографічна діяльність Філярета Колесси”** представлено два проєкти Академіка, які є своєрідною візитною карткою його спадщини. Це, зокрема акція зі збереження народних дум, висвітлена в підрозділі **“Леся Українка і Філярет Колесса: біля витоків збереження народних дум (на матеріалі епістолярію Лесі Українки)”** (автор *Ірина Терехова*) та дослідження фольклору Закарпаття у підрозділі **“До історії закарпатських експедицій Філярета Колесси”** (автор *Віра Мадяр-Новак*). Експедиційна праця важлива для кожного фольклориста, адже фахово зібраний фольклорний матеріал є надійною базою для подальших наукових студій. В. Мадяр-Новак пройшла закарпатськими експедиційними стежками вченого, представила цікаві спостереження, які дозволили окреслити й оцінити його працю у цьому самобутньому регіоні.

Восьмий розділ монографії **“Фольклористичні концепції Філярета Колесси”** розпочинає підрозділ **“Філярет Колесса і тогочасна європейська наука про народну словесність”** авторства *Ярослава Гарасима*, в якому на тлі тогочасних європейських напрацювань запропоновано ґрунтовний аналіз концептуальних положень вченого, базованих на його енциклопедичних знаннях та здобутому досвіді. У наступних підрозділах: **“Концепція системного вивчення українського фольклору в науковій діяльності Філярета Колесси”** Ганни Сокіл та **“Фольклорні концепти СВОБОДА / НЕВОЛЯ в дослідницькій оптиці Філярета Колесси”** Оксани Кузьменко розглянуто підходи Ф. Колесси до жанрової систематизації народних пісень та їхньої поетики, окреслено критерії пізнання, які виокремлював вчений при визначеності національної самобутності українського фольклору.

У науковому доробку Ф. Колесси є низка праць не лише узагальнювального характеру, а й таких, у яких дослідник, покладаючись на власно розроблену класифікацію творів усної словесності, розглянув конкретні фольклорні жанри, проаналізував

їхні поетичні особливості. Власне проблему вивчення фольклорних жанрів та обрядовості осмислює наступний, дев'ятий розділ монографії **“Фольклорні жанри – погляд Філярета Колесси”**.

Спируючись на напрацювання Академіка та пропонуючи своє трактування способів аналізу фольклорних жанрів та обрядовості, такі питання висвітлили *Ігор Гунчик* у дослідженні **“Філярет Колесса – збирач та дослідник українських заговорів, заклинань, молитов”**, *Михайло Романів* – **“Зимова календарна обрядовість у студіях Філярета Колесси”**, *Лілія Яремко* – **“Колядки з ‘воєнними’ мотивами у фольклористичних дослідженнях Філярета Колесси”**, *Святослав Пилипчук* – **“Сумовиті пісні про незвичайні події і життєві зударі”: Філярет Колесса – дослідник народної балади”**.

Завершує цей блок монографії десятий розділ – ґрунтовне дослідження *Ірини Клименко* **“Філярет Колесса – етномузикологічно-типологічне дослідження Галицької гаївки у світлі структурної мелотипології та ретроспективної статистики”**. Орієнтуючись на здобутки Ф. Колесси, дослідниця запропонувала власний підхід до класифікації та аналізу гаївок, задіюючи для аналізу не лише великодії твори, які опублікував ще Ф. Колесса, а й записи інших дослідників.

Третя частина монографії **“Філярет Колесса: сучасники та послідовники”** знайомить читачів із важливими сторінками біографії вченого – його науковими, творчими, приятельськими контактами зі сучасниками та наступниками. Звісно, в монографії представлена лише незначна частина фактів особистого та листовного спілкування Ф. Колесси з його видатними сучасниками. Однак навіть побіжний перелік вчених і мистців, з якими контактував Академік, високі оцінки, які вони дали Академіку в споминах, листах, що зберігаються у Приватному архіві академіка Філярета Колесси у Львові, свідчить про його безумовний авторитет та шану, яку він мав у науковому та мистецькому світі. Серед тих, у кого вчився, з ким контактував та приятелював Ф. Колесса – Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський, Климент Квітка, Станіслав Людкевич, Осип Роздольський, Леся Українка, Іван Франко, Василь Щурат, а також імениті закордонні сучасники – Отто Абрагам, Гвідо Адлер, Бела Барток, Еріх Моріц фон Горнбостель, Ільмарі Крон, Роберт Лях, Казімеж Мошинський, Адам Фішер, Адольф Хибінський та багато інших. Спогади та листи дають безцінну інформацію про щодення Академіка, становлення його як музиканта та дослідника, містять наукові роздуми та інші, не менш важливі аспекти його буття.

Знайомство з найближчим науковим, приятельським і родинним оточенням вченого розпочинає одинадцятий розділ **“Філярет Колесса та Іван Франко: фольклористичні діалоги”**. Його автор *Василь Івашків* різнобічно та вичерпно розкрив різні площини стосунків між цими видатними українцями. Серед важливіших, проаналізованих у розділі проблем – вплив І. Франка на формування народознавчих зацікавлень Ф. Колесси та його підтримка перших проб молодого дослідника на цьому шляху, взаємна оцінка доробку фольклористичних спадщин обома вченими, інші аспекти їхньої співпраці.

Серед тих, хто разом з Ф. Колесою на початку ХХ століття творив українську етномузикологію, був і Станіслав Людкевич. Їхні взаємини – приклад наукової принциповості та водночас життєвої толерантності, завжди викликали цікавість науковців. Власне про співпрацю цих двох велетнів нашої народномузичної науки: від зародження їхніх взаємин, музично-громадської співпраці – до початків проекту видання наукової спадщини Ф. Колесси, який підтримав С. Людкевич, йдеться у матеріалі *Якіма Горака*, викладеному у дванадцятому розділі **“Філярет Колесса та Станіслав Людкевич: співпраця, дискусія, взаємооцінка”**.

Продовженням розповіді про контакти Ф. Колесси зі сучасниками став наступний, тринадцятий розділ **“Філярет Колесса у співпраці з європейськими вченими”**, у якому *Уляна Граб* спинилася на взаєминах Ф. Колесси з одним із засновників польського музикознавства Адольфа Хибінського (**“Адольф Хибінський та Філярет Колесса: точки дотику”**). В цьому розділі маємо ще одну публікацію авторки – **“Олекса Горбач про Філярета Колессу (в епістолярії Мирослава Антоновича)”**, у якій дослідниця запропонувала читачам передрук маловідомого спогаду про Академіка українського музиколога, диригента, а на початку 1940-х років студента Львівського університету, Олекси Горбача, доповнивши свій матеріал відповідним коментарем. У цьому ж розділі своїми напрацюваннями про контакти Ф. Колесси з угорським композитором, етномузикологом і піаністом Белою Бартоком **“До історії взаємин Філярета Колесси і Бели Бартока”** поділилася *Леся Мушкетик*.

Важливим рушієм у популяризації доробку українських вчених і мистців є діаспора, земляки, розкидані життєвими перипетіями по світу. Про різні аспекти вивчення доробку Ф. Колесси, вплив його напрацювань на розвиток українських наукових студій у діаспорі, а також популяризацію його спадщини за межами України йдеться

у чотирнадцятому розділі монографії – дослідженні *Ганни Карась* “Резонанс творчості Філярета Колесси в музичній культурі української діаспори”.

Останній, п’ятнадцятий розділ монографії “Родина Колессів: постаті, здобутки” знайомить читачів із науковими та мистецькими здобутками видатних представників Родини Колессів. Йдеться про братів Філярета Колесси – Івана (“*Іван Колесса – Іван Франко: контакти і співпраця*” автор *Василь Івашків*) та Олександра (“*Олександр Колесса як дослідник і видавець творів Юрія Федьковича*” авторка *Лідія Ковалець*), про його дітей – зокрема спогади Миколи Колесси про батька (“*Філярет Колесса: погляд сина*” – публікація *Любові Кияновської*) та Дарію (“*Творчий портрет Дарії Колесси-Залеської: погляд крізь роки*” – матеріал *Ксенії Колесси*), внучку Харитину (“*Харитина Колесса. Штрихи до творчого портрета*” – розвідка *Людмили Шульги*). Також читачі зможуть ознайомитися з творчими досягненнями племінниць Академіка, доньок Олександра Колесси, виконавиць світової слави – піаністки Любки та віолончелістки Христі (“*Любка і Христя Колесси – українські артистки світового значення*” авторка *Ксенія Колесса*). Три останні підрозділи є передруками з попередніх видань серії “Родина Колессів” (2005¹, 2013²), а поміщені в цій монографії задля повноти інформації про здобутки славної української Родини та її значення для розвитку української та європейської науки та мистецтва.

Отож у монографії висвітлено важливі сторінки життєпису академіка Філярета Колесси. Це перші кроки у написанні сучасного, ґрунтовного дослідження про Академіка, а можливо, і низки монографічних праць про його різнобічну діяльність: композиторську, музично-етнографічну, наукову, педагогічну, організаційно-громадську.

Багатогранність постаті Філярета Колесси сповна розкривається у процесі знайомства. Чим уважніше ми вивчаємо його доробок,

---

¹ Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX–XX століття (з нагоди 130-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народження академіка Миколи Колесси) : збірник наукових праць та матеріалів / упорядники Андрій Вовчак, Ірина Довгалоук. Львів, 2005. (Серія “Українська філологія: школи, постаті, проблеми” ; вип. 5).

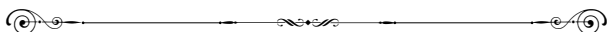
² Родина Колессів – спадкоємність науково-мистецьких традицій (з нагоди 140-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси) : збірник наукових праць та матеріалів / упорядники Ірина Довгалоук, Андрій Вовчак. Львів, 2013. (Серія “Українська філологія: школи, постаті, проблеми” ; вип. 13).

тим більше розуміємо складність достойного представлення його напрацювань. Огляд величезної спадщини Філярета Колесси переконує, що подібна праця не під силу одному, навіть досвідченому досліднику. Потрібен колектив, окремий спеціальний Інститут, хоча б окремий відділ, працівники якого змогли би своєю щоденною працею підготувати повне видання спадщини Ф. Колесси, укласти літопис його життя й творчості, а відтак й аналітичну монографію про вченого.

А наразі в планах маємо низку проєктів з пошанування Академіка та популяризації його напрацювань. Серед найближчих – проведення ювілейної наукової конференції “Десяті Колессівські читання”, започаткованих на кафедрі української фольклористики імені академіка Філярета Колесси 2007 року, продовження видання наступних, згаданих лекцій з курсу “Український фольклор”, які Ф. Колеса прочитав для студентів Львівського університету на початку 1940-х років. Доброю справою для пошанування Академіка та для усіх, хто цікавиться народознавчими проблемами, стала б підготовка електронного видання першодруків праць вченого, без редагувань і будь-якого втручання у текст, що притаманно виданням спадщини Академіка в часи радянського режиму. Чекають на опрацювання та публікацію збірники бойківського та підгірського пісенного фольклору в записях Вченого, його епістолярна спадщина, та багато іншого, не менш цікавого. Роботи чимало.

1 жовтня 2025 року, Львів

ДОВІДКИ ПРО АВТОРІВ

Ярослав ГАРАСИМ (Львів) – професор, доктор філологічних наук, професор кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: українська усна словесність, історія української фольклористики, методологія фольклористичних досліджень. Контакт: e-mail yaroslav.harasym@lnu.edu.ua

Підрозділ 8.1: Філярет Колесса і тогочасна європейська наука про народну словесність.

Михайло ГЛУШКО (1955–2024) (Львів) – професор, доктор історичних наук.

Розділ 5: Філярет Колесса у Науковому товаристві імені Шевченка у Львові.

Яким ГОРАК (Львів) – доцент, кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник Меморіального музею С. Людкевича у Львові, доцент кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка. Наукові зацікавлення: діяльність персоналій української музичної культури Галичини другої половини XIX – першої половини XX століття у джерелознавчому вимірі (дослідження, опрацювання архівів, публікація матеріалів). Контакт: e-mail yakym.horak@gmail.com

Розділ 12: Філярет Колесса та Станіслав Людкевич: співпраця, дискусія, взаємооцінка.

Уляна ГРАБ (Львів) – доцент, доктор мистецтвознавства, завідувач кафедри музичної медієвістики та україністики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Наукові зацікавлення: історія музикознавства, музична культура Львова першої половини XX століття, музичне діаспорознавство. Контакт: e-mail ulya.hrab@gmail.com

Підрозділ 13.1: Адольф Хибінський та Філярет Колесса: точки дотику; *підрозділ 13.3:* Олекса Горбач про Філярета Колессу (в епістолярії Мирослава Антоновича).

Софія ГРИЦА (1932–2022) (Київ) – професор, доктор мистецтвознавства.

Розділ 2: Видатний вчений-етномузиколог: ідеї та концепції.

Ігор ГУНЧИК (Львів) – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: оказіонально-обрядовий фольклор, народна молитва, структура тексту, усна словесність й історія релігій, вища українська міфологія, фольклоризм в українській літературі. Контакт: e-mail hunchyki@gmail.com

Підрозділ 9.1: Філарет Колесса – збирач та дослідник українських заговорів, заклинань, молитов.

Ліна ДОБРЯНСЬКА (Львів) – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри української фольклористики, старший науковий співробітник Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської музичної академії ім. М. В. Лисенка. Наукові зацікавлення: історія музично-фольклористичних студій ЛНМА, етномузичне архівування. Контакт: e-mail dobrianska.lina@lnma.edu.ua

Розділ 6: Проект видання вибраних праць Філарета Колесси у Львівській консерваторії.

Ірина ДОВГАЛЮК (Львів) – професор, доктор мистецтвознавства, професор кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: історія етномузикології, Колессознавство, етномузичне архівування, етномузична педагогіка. Контакт: e-mail iryna.dovhalyuk@lnu.edu.ua

Передослово, розділ 1: Академік Філарет Колесса: педагог, мистець, учений.

Василь ІВАШКІВ (Львів) – професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: український фольклор та історія фольклористики, історія української літератури XIX століття. Контакт: e-mail vasyli.vashkiv@lnu.edu.ua

Передослово, розділ 11: Філарет Колесса та Іван Франко: фольклористичні діалоги; *підрозділ 15.1:* Іван Колесса – Іван Франко: контакти і співпраця.

Ганна КАРАСЬ (Івано-Франківськ) – професор, доктор мистецтвознавства, професор кафедри методики музичного виховання і диригування Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Наукові зацікавлення: музична культура української діаспори, музичне краєзнавство, менеджмент музичної культури; особиста електронна сторінка <https://kmvd.pnu.edu.ua/про-кафедру/викладацький-склад/викладачі/карась-ганна-василівна-2/>. Контакт: e-mail: hanna.karas@cnu.edu.ua

Розділ 14: Резонанс творчості Філарета Колесси в музичній культурі української діаспори.

Володимир КАЧМАР (Львів) – професор, доктор історичних наук, в. о. директора Державного меморіального музею Михайла Грушевського у Львові. Наукові зацікавлення: історія Львівського університету, історія українського студентства, історичне краєзнавство, новітня історія України, бібліографістика. Контакт: e-mail wkachmar13@gmail.com

Підрозділ 3.1: Українознавство у Львівському університеті часів Філярета Колесси.

Ірина КЛИМЕНКО (Київ) – доцент, доктор мистецтвознавства, завідувач Проблемної науково-дослідної лабораторії етномузикології, професор кафедри української музики та музичної фольклористики Національної музичної академії України. Наукові зацікавлення: мелотипологія (структурна типологія традиційних мелодій українців, білорусів, поляків, литовців); мелогеографія, ареалогія, архівація музичного фольклору. Контакт: e-mail klymenko_iryua@ukr.net

Розділ 10: Філярет Колесса – етномузиколог-типолог. Галицькі гаївки у світлі структурної мелотипології та ретроспективної статистики.

Любов КИЯНОВСЬКА (Львів) – професор, доктор мистецтвознавства, професор кафедри історії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Наукові зацікавлення: історія української, зокрема галицької, музики, музична психологія, соціологія, антропологія. Контакт: e-mail luba.kujan@gmail.com

Підрозділ 15.3: Філярет Колесса: погляд сина.

Лідія КОВАЛЕЦЬ (Чернівці) – доцент, доктор філологічних наук, доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Наукові зацікавлення: актуальні питання історії української літератури, зокрема її людинознавчих (біографічних і психологічних) аспектів. Контакт: e-mail Lidijakovalets@gmail.com

Підрозділ 15.2: Олександр Колесса як дослідник і видавець творів Юрія Федьковича.

Ксенія КОЛЕССА (Львів) – піаністка, музикознавець, педагог. Наукові зацікавлення: мистецька та наукова спадщина родини Колессів, культурно-мистецьке життя Львова.

Підрозділ 15.4: Творчий портрет Дарії Колесси-Залеської: погляд крізь роки; *підрозділ 15.5:* Любка і Христя Колесси – українські артистки світового значення.

Оксана КУЗЬМЕНКО (Львів) – старший науковий співпрацівник, доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник відділу соціальної антропології Інституту народознавства НАН України. Наукові зацікавлення: історична поетика фольклору, динаміка фольклорної традиції, методологія концептуального аналізу фольклору, інтегральне міждисциплінарне вивчення фольклору, воєнний фольклор, усна історія, культурна антропологія, етнолінгвістика, теорія пам'яті; персональна вебсторінка <https://social-anthropology.org.ua/department/oksana-kuzmenko/>. Контакт: e-mail o.kuzmenko@nas.gov.ua

Підрозділ 8.3: Фольклорні концепти СВОБОДА / НЕВОЛЯ в дослідницькій оптиці Філярета Колесси.

Ярослав ЛОПУШАНСЬКИЙ (Дрогобич) – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та перекладу Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, засновник і директор

Австрійської бібліотеки в Дрогобичі. Наукові зацікавлення: літературознавство, компаративістика, українсько-австрійські й українсько-німецькі літературні і культурні взаємини, зокрема реценсія української літератури в німецькомовному просторі. Контакт: e-mail: jaro.lopuschanskyj@gmail.com

Розділ 4: Віденські студії Філярета Колесси.

Віра МАДЯР-НОВАК (Ужгород) – кандидат мистецтвознавства, викладач-методист комунального закладу “Ужгородський музичний фаховий коледж імені Д. Є. Задора” Закарпатської обласної ради. Наукові зацікавлення: історія музичної фольклористики Закарпаття, етнопедagogіка, народна музика південно-західного регіону України. Контакт: e-mail madyarnovak@ukr.net

Підрозділ 7.2: До історії закарпатських експедицій Філярета Колесси.

Леся МУШКЕТИК (Київ) – член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Наукові зацікавлення: філологія, фольклористика, українсько-угорські зв'язки. Контакт: e-mail mushketik@ukr.net.

Підрозділ 13.2: До історії взаємин Філярета Колесси та Бели Бартока.

Святослав ПИЛИПЧУК (Львів) – доцент, доктор філологічних наук, професор кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: франкознавство, фольклористика, фольклорно-літературні зв'язки, генологія, документальна література. Контакт: e-mail svyatoslav.pylypchuk@lnu.edu.ua

Підрозділ 9.4: “Сумовиті пісні про незвичайні події і життєві зударі”: Філярет Колесса – дослідник народної балади.

Михайло РОМАНІВ (Львів) – доктор філософії у галузі історії, вчитель історії у Львівській академічній гімназії при Національному університеті “Львівська політехніка”. Наукові зацікавлення: традиційна духовна культура українців, календарно-побутова обрядовість. Контакт: e-mail romaniv0210@gmail.com

Підрозділ 9.2: Зимова календарна обрядовість у студіях Філярета Колесси.

Ганна СОКІЛ (Львів) – доцент, доктор філологічних наук, професор кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: історія фольклористики, усна словесність і література, фольклор національно-визвольних змагань, методика викладання фольклору. Контакт: e-mail hanna.sokil@lnu.edu.ua

Підрозділ 8.2: Концепція системного вивчення українського фольклору в науковій діяльності Філярета Колесси.

Роман ТАРНАВСЬКИЙ (Львів) – доцент, доктор історичних наук, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: традиційні звичаї трудової взаємодопомоги в українській

громаді; історична наука у Львівському університеті. Контакт: e-mail roman.tarnavskiy@lnu.edu.ua

Підрозділ 3.2: Організаційна, наукова та викладацька діяльність Філярета Колесси у Львівському університеті.

Ірина ТЕРЕХОВА (Львів) – кандидат філологічних наук, докторант кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: фольклор у творчості Тараса Шевченка, фольклоризм української романтичної прози, дослідження народної демонології. Контакт: e-mail lakshinska@gmail.com

Підрозділ 7.1: Леся Українка і Філярет Колесса: біля витоків збереження народних дум (на матеріалі епістолярію Лесі Українки).

Людмила ШУЛЬГА (Львів) – музикознавець, старший викладач кафедри історії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Наукові зацікавлення: історія світової музичної культури, українська музика. Контакт: e-mail shulga.ludochka@gmail.com

Підрозділ 15.6: Харитина Колесса. Штрихи до творчого портрета.

Лілія ЯРЕМКО (Львів) – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української фольклористики імені Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукові зацікавлення: історія фольклористики, теорія і поетика фольклору, європейський контекст українського фольклору. Контакт: e-mail liliya.yaremko@lnu.edu.ua; lpidgorna@gmail.com

Підрозділ 9.3: Колядки з “воєнними” мотивами у фольклористичних дослідженнях Філярета Колесси.

ЗМІСТ

Передослово (*Василь Івашиків, Ірина Довгалюк*)..... 5

Частина перша

ФІЛЯРЕТ КОЛЕССА – ПОСТАТЬ

Розділ 1. Академік Філярет Колесса: педагог, мистець, учений (<i>Ірина Довгалюк</i>).....	17
1.1. Становлення.....	18
1.2. Педагогічний доробок.....	25
1.3. Композиторство.....	35
1.4. Фольклористика.....	40
Розділ 2. Видатний вчений-етномузиколог: ідеї та концепції (<i>Софія Грица</i>).....	56
2.1. Напрями дослідницьких зацікавлень.....	56
2.2. Формування наукових переконань Філярета Колесси.....	64
2.3. Питання структурної типології і класифікації фольклорних творів.....	77
2.4. Нерівноскладові форми. Думи.....	87
Розділ 3. Філярет Колесса та Львівський університет	90
3.1. Українознавство у Львівському університеті часів Філярета Колесси (<i>Володимир Качмар</i>).....	90
3.2. Організаційна, наукова та викладацька діяльність Філярета Колесси у Львівському університеті (<i>Роман Тарнавський</i>).....	105
Розділ 4. Віденські студії Філярета Колесси (<i>Ярослав Лопушанський</i>).....	139
4.1. Віденський контекст життєпису Філярета Колесси.....	139

4.2.	Перший період: теологічний	144
4.3.	Другий період: філософський	150
4.4.	Третій період: докторський	156

Розділ 5.	Філярет Колесса у Науковому товаристві імені Шевченка у Львові (Михайло Глушко)	167
5.1.	Початки співпраці з НТШ	168
5.2.	Робота в Етнографічній комісії	172
5.3.	Праця у структурних підрозділах НТШ.....	176

Розділ 6.	Проект видання вибраних праць Філярета Колесси у Львівській консерваторії (Ліна Добрянська)	191
6.1.	Передісторія.....	191
6.2.	Виконавці	195
6.3.	Перебіг роботи.....	210
6.4.	Практичні підсумки проекту	235

Частина друга

ФІЛЯРЕТ КОЛЕССА – ДОСЛІДНИК ФОЛЬКЛОРУ

Розділ 7.	Музично-етнографічна діяльність Філярета Колесси.....	243
7.1.	Леся Українка і Філярет Колесса: біля витоків збереження народних дум (на матеріалі епістолярію Лесі Українки) (Ірина Терехова).....	243
7.2.	До історії закарпатських експедицій Філярета Колесси (Віра Мадяр-Новак).....	255
Розділ 8.	Фольклористичні концепції Філярета Колесси.....	270
8.1.	Філярет Колесса і тогочасна європейська наука про народну словесність (Ярослав Гарасим)	270
8.2.	Концепція системного вивчення українського фольклору в науковій діяльності Філярета Колесси (Ганна Сокіл)	279
8.3.	Фольклорні концепти СВОБОДА / НЕВОЛЯ в дослідницькій оптиці Філярета Колесси (Оксана Кузьменко)	298
Розділ 9.	Фольклорні жанри – погляд Філярета Колесси.....	306
9.1.	Філярет Колесса – збирач та дослідник українських заговорів, заклинань, молитов (Ігор Гунчик).....	306

9.2.	Зимова календарна обрядовість у студіях Філярета Колесси (<i>Михайло Романів</i>)	322
9.3.	Колядки з “воєнними” мотивами у фольклористичних дослідженнях Філярета Колесси (<i>Лілія Яремко</i>).....	332
9.4.	“Сумовиті пісні про незвичайні події і життєві зударі”: Філярет Колесса – дослідник народної балади (<i>Святослав Пилипчук</i>).....	343

Розділ 10. Філярет Колесса – етномузиколог-типолог.

Галицькі гаївки у світлі структурної мелотипології та ретроспективної статистики

(*Ірина Клименко*)..... **357**

10.1.	Гаївкова тематика в доробку Філярета Колесси. Проблеми типології. Створення масиву джерел	359
10.2.	Типологічна революція у класифікації весняних мелодій: 1980-ті, концепція Богдана Луканюка	363
10.3.	Мелотипологія весняних мелодій Ірини Клименко (2020)	366
10.4.	Типологія гаївкового зібрання Ф. Колесси (1909): сучасний погляд.....	368
10.5.	Термінологічні “подарунки” від Ф. Колесси, витримані часом	377
10.6.	Масиви галицьких весняних мелодій у сторічній ретроспективі: статистичні пропорції мелотипів.....	378
10.7.	Перспективи типологічної етномузикології та ареалогії	385

Частина третя

ФІЛЯРЕТ КОЛЕССА:

СУЧАСНИКИ ТА ПОСЛІДОВНИКИ

Розділ 11. Філярет Колесса та Іван Франко:

фольклористичні діалоги (*Василь Івашиків*) .....

11.1.	Філярет Колесса-фольклорист: особливості становлення	389
11.2.	Філярет Колесса в оцінках Івана Франка	398
11.3.	Іван Франко-фольклорист – бачення Філярета Колесси.....	400
11.4.	Питання версифікаційного фольклоризму Франкової поезії.....	409

Розділ 12. Філярет Колесса та Станіслав Людкевич:

співпраця, дискусія, взаємооцінка (*Яким Горак*)..... **414**

12.1.	Контакти Філярета Колесси та Станіслава Людкевича: базові наукові публікації і документальні джерела.....	414
12.2.	Початки контактів. Композиторська взаємооцінка	416
12.3.	Музично-громадська співпраця	420

12.4. Співпраця у галузі фольклористики.....	426
12.5. Станіслав Людкевич у проєкті видання наукової спадщини Філярета Колесси.....	434

**Розділ 13. Філярет Колесса у співпраці
з європейськими вченими..... 437**

13.1. Адольф Хибінський та Філярет Колесса: точки дотику (<i>Уляна Граб</i>).....	437
13.2. До історії взаємин Філярета Колесси та Бели Бартока (<i>Леся Мушкетик</i>).....	445
13.3. Олекса Горбач про Філярета Колессу (в епістолярії Мирослава Антоновича) (<i>Уляна Граб</i>).....	463

**Розділ 14. Резонанс творчості Філярета Колесси
в музичній культурі української діаспори
(*Ганна Карась*)..... 471**

14.1. Особистісні виміри резонування творчої діяльності Філярета Колесси.....	471
14.2. Музично-критичний напрям резонування творчої діяльності Філярета Колесси.....	475
14.3. Науковий напрям резонування діяльності Філярета Колесси	478
14.4. Резонанс творчої постаті Філярета Колесси в енциклопедично-довідкових та нотних виданнях діаспори	488
14.5. Популяризація творчої діяльності Філярета Колесси.....	490

Розділ 15. Родина Колессів: постаті, здобутки..... 500

15.1. Іван Колесса – Іван Франко: контакти і співпраця (<i>Василь Івашків</i>).....	500
15.2. Олександр Колесса як дослідник і видавець творів Юрія Федьковича (<i>Лідія Ковалець</i>).....	514
15.3. Філярет Колесса: погляд сина (<i>Любов Кияновська</i>).....	523
15.4. Творчий портрет Дарії Колесси-Залеської: погляд крізь роки (<i>Ксенія Колесса</i>).....	533
15.5. Любка і Христя Колесси – українські артистки світового значення (<i>Ксенія Колесса</i>).....	550
15.6. Харитина Колесса. Штрихи до творчого портрета (<i>Людмила Шульга</i>).....	557

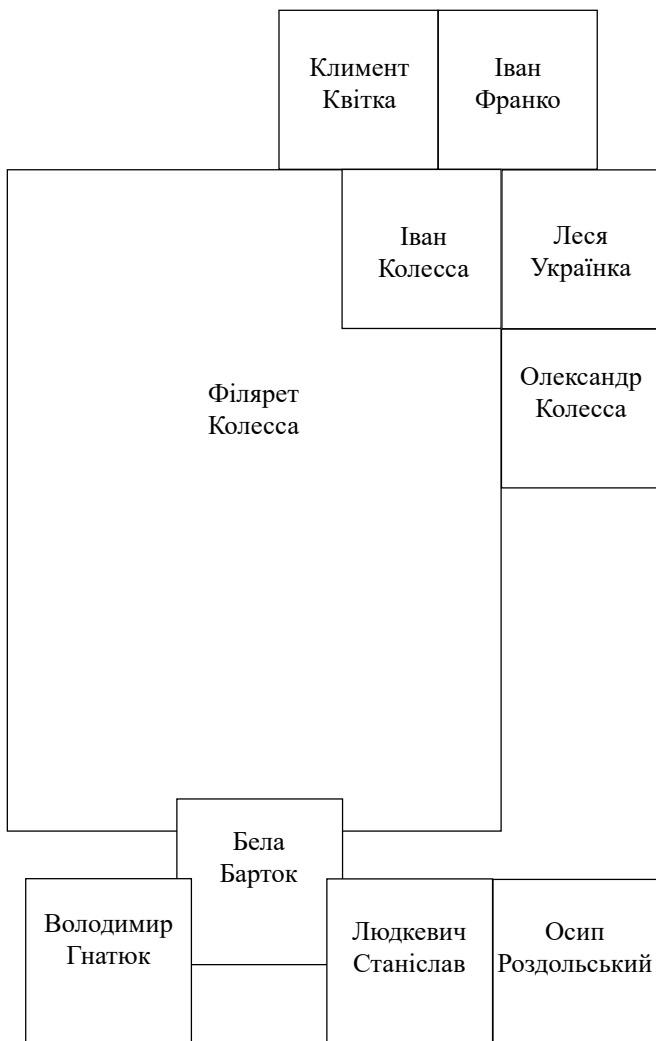
Список використаних джерел, літератури та аудіоматеріалів..... 563

Опис фотоілюстрацій 614

Іменний покажчик 618

Довідки про авторів 630

Фото обкладинки

Наукове видання

**ГАРАСИМ Ярослав,
ГЛУШКО Михайло,
ГОРАК Яким
та інші**

ФІЛЯРЕТ КОЛЕССА ТА ЙОГО ДОБА

Монографія

За редакцією

доктора філологічних наук, професора *Василя Івашиківа*,
доктора мистецтвознавства, професора *Ірини Довгалюк*

Редактор *Юлія Глиняна*

Комп'ютерне верстання *Світлани Сенік*

Обкладинка *Світлани Сенік*

Формат 60×90/16. Ум. друк. арк. 40. Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач:

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000.

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи.

Серія ДК № 3059 від 13.12.2007